

Interview med Sten Rynning om NATO's fremtid:

Den atlantiske glidebane

af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Det strukturelle skred
2. Snakkeklubben
3. NATOs to forudsætninger
4. Aldrig den gamle enighed
5. Et NATO med tre søjler
6. England på vippen
7. "Civilmagten" er en illusion
8. USA's naturlige skepsis
9. Kosovo 1999: Europa vågner
10. Fra F16 til vasketøjskurven
11. Sløvhed og træghed
12. De store små skridt
13. Det endelige farvel til pacifismen
14. Fremtiden er kommet
15. De to gletchere

Det strukturelle skred

Der er en del personer, der i det sidste halve år har spekuleret i NATOs snarlige undergang. I artiklen i vores bog advarer du jo mod at drage den type konklusioner. Men hvis vi ser helt dagsaktuelt på avisernes overskrifter og på debatten i Europa, så vil nogle nok stadig være overraskede over den hårdhed og grovhed, der fortsat præger retorikken. Er det et overfladefænomen - at der blot i de her måneder mangler en form for statsmandskunst i det transatlantiske forhold? Eller er der en ram realisme, der har slået igennem, som gør at vi skal til at revidere billedet af international politik som noget, vi snakker os til rette i?

SR: Retorik er, for det første, essentielt for internationalt samarbejde. Det er dér, man signalerer til hinanden, hvad det er man vil, hvordan man positionerer sig på bestemte områder og ift. bestemte politikker. Og der kan altid gå bølgegang i retorik - og derfor er det fristende at konkludere: "Nu går det galt! Nu er vi i en virkelig krise!" Men så kan man opdage, at bølgen op igen - at det alligevel ikke var en krise. Så det er meget svært at tolke retorik - hvor dybt det stikker.

Men det, vi ude for idag, det *er* et stort strukturelt skred indenfor det atlantiske samarbejde. Det går på, at USA er ved at frigøre sig fra de tidligere former for samarbejde og fra *målsætningerne*, som man havde dengang. Og under den frigørelse er det så op til europæerne at finde ud af at stå lidt mere på egne ben:

18. juli 2003

Hvorfor er det, at vi skal have et sikkerhedspolitisk samarbejde? Hvad er det, man vil med det? Hvordan skal vi organisere det? Og ikke mindst: hvor tæt skal vi så stå på USA?

Det er det sidste spørgsmål, som har givet enorme dønninger ned gennem Europa. Vi så det i Irakkrisen, hvor det især var Tyskland-Frankrig på den ene side og Storbritannien på den anden, sammen med Danmark, Spanien, Polen og Italien. Men det kører videre nu, og det er ikke tilfældigt, at det er Berlusconi som står overfor Schröder i disse dage, fordi de var netop modsatte poler i Irak-debatten, hvor Berlusconi stod for en aktiv interventionspolitik sammen med USA og i det hele taget promoverede et meget *atlantisk* Europa, hvor Schröder så stod for den modsatte politik. Så derfor er det ikke tilfældigt at det er dem, der i dag står og skændes om, hvor de skal holde ferie osv.

Som jeg ser det, er den skingre tone i debatten udtryk for at man må tilpasse sig nogle nye forhold - der er sket et strukturelt skred.

Snakkeklubben

En af de termer, der er blevet hæftet på NATO i de sidste år, det er at organisationen bare er en "talking shop" - at NATO, fra at være en 'almindelig' alliance bliver en politisk organisation med et andet indhold.

Der kunne man måske sige: hvis de sikkerhedsspørgsmål, vi har kunnet ignorere efter Den kolde Krig (fordi situationen har været relativt let at have med at gøre), nu er blevet sat på dagsordenen af terrortruslen, så kommer der et nyt niveau af retorik, simpelthen fordi vi skal diskutere international politik på en anden måde. Vi får en debat, som er mere åben, og så bliver NATO vigtig, fordi det bliver stedet hvor der kan ryddes op i de her ting: hvor det kan foregå synligt og ordentligt og organiseret. Tror du på den vision om NATO som det mest effektive af de politiske fællesskaber?

SR: Det korte svar er: nej. Det lidt længere svar er: måske, men så under nogle helt bestemte forhold. Jeg tror ikke på det af den årsag, at en *talking shop* har kun et formål, hvis det knytter sig til en overordnet, fælles strategi.

Under den kolde krig *havde* man en strategi for, hvordan man skulle imødegå Sovjetunionen: politisk set var det inddæmning, militært var det *flexible response*-strategien [at Moskva ikke kunne vide sig sikker på hvilken reaktion et givet sovjetisk skridt ville udløse - i modsætning til den tidlige kolde krigs idéer om *massive retaliation* (massiv gengældelse), red.].

At NATO så samtidig, utroligt vedvarende, var en *talking shop* med meget bølgegang, tjente til at sikre at alle hele tiden var rimeligt tæt på strategien: sikre at strategien udtrykte en fælles vilje - og at hvis den ikke gjorde det, så måtte man skrue lidt på fortolkningen af den, osv., så *alle var med ombord*. Det er den positive funktion af en *talking shop*. Forsvinder strategien - den fælles målsætning - så bliver en *talking shop* på mange måder meningsløs. Det bliver noget, hvor man sidder og bare kører nogle debatter for debattens skyld og ligesom stiller sig op og siger: "Se, hvor flot jeg er!" A lá FN's generalforsamling - hvor utrolig flotte paroler bliver gentaget hvert år, men så sker der ikke mere. Sker det for NATO, så vil det være NATOs død - så er det færdigt.

18. juli 2003

Skal NATO blive rammen for en ny debat, indenfor hvilken man positionerer sig og skaber enighed - så organisationen vedbliver med at være relevant, så skal det ske ift. en ny, *strategisk enighed*. Og det er dér, terrorismen kommer ind - som den trussel, der kan gå hen og skabe en ny strategi, der kan blive rammen for debatterne.

Men der må man være klar over, at truslen er fundamentalt anderledes end under Den kolde Krig, og at man derfor ikke umiddelbart kan overføre logikken. Truslen i dag er på sin vis mindre - den er mindre massiv, langt mere usynlig og langt mere uforudsigelig. Derfor vil man få nogle strategier som er *bredere, løsere og mindre fokuseret*. Og derfor vil man også i mindre grad kunne indkapsle debatterne - og i mindre grad kunne bruge strategien til at holde snor i debatterne.

Så NATO er uundgåeligt på vej ind i en løsere og mere vanskelig tid. Spørgsmålet er, om det skred der nu sker *nedad* i NATO - den glidebane - om man kan få det stoppet et eller andet sted ved at sige: "Den her lidt løsere strategi, som omhandler denne typer trusler, er vi alle sammen med på." Eller om man siger: "Okay, vi har en strategi der dækker *det hele* - NATO skal kunne *alting*." Med sidste version siger man faktisk: Vi *har* ikke nogen strategi - og så glider NATO hele vejen ned. Det er det, kampen i dag står om.

Det handler om årsagssammenhængen: Enten har vi en talking shop for at formulere strategien - og man ser NATO som det sted, hvor en fælles sikkerhedsopfattelse bliver støbt, ud af det kommer en strategi. Mens du vender det om, måske lidt mere kynisk og siger: hvis man ikke har en eller anden bund-forståelse med amerikanerne (som så i øjeblikket handler om og må tage udgangspunkt i terrorbekæmpelsen) så bliver det bare en talking shop præcis som FN, og NATO gør sig dermed skyldig i alle de synder, forbrydelser og undladessynder, som man mener FN begår.

SR: Ja, det er rigtigt. Hvis den *talking shop* ikke er funderet i en eller anden form for handlingsplan, så dør NATO.

NATOs to forudsætninger

Der er vel to helt overordnede scenarier, som vi kan se i bogen også, når folk skal vurdere fremtiden. Nogle siger, terrorismen er kommet for at blive - det er den nye krig, et dagligdags vilkår - og at vi er på vej ind i en farlig tidsalder. Mens andre siger, det overhovedet ikke er tilfældet: at terrorismen er et politiproblem, et indenrigspolitisk problem, der slet ikke hører hjemme på det internationale plan. Kan du prøve at tegne de to scenarier ift. NATO? Hvis nu det første er tilfældet, at terrorismen bliver et dagligt vilkår, hvordan står NATO så dér? Og det andet: at vi har set det værste af det, fra 9/11 til Bali, og terrorismen forsvinder igen.

SR: I det første tilfælde går man ud fra at der opstår en vis enighed om at Vesten er truet - og Vesten må reagere mod kilderne til terrorismen. Så står man overfor det problem, at man i fællesskab skal blive enige om nogle strategier overfor en usynlig, uforudsigelig trussel. Det er her, at man må sørge for at finde en strategi, som er tilpas bred - men samtidig giver plads til nogle helt bestemte visioner om hvad terrorismen *er*, og hvordan den skal bekæmpes.

Det må ikke bare være USA, der sætter sig på det hele, mens europæerne fodslæbende går med til det og bliver sure, når det så endelig sker. Det skal være en strategi, der er tilpasset begge parter. Og

18. juli 2003

som siger noget ganske konkret om, hvordan man kan bruge militærstyrker til at bekæmpe terrorismen - fordi det ER NATO's raison d'etre, at man har det politiske *koblet* til det militære. Det er *i princippet* ikke svært at forestille sig at man laver den kobling - det kan dreje sig om at man kan styrte regimer som i Irak (som det ekstreme middel) eller tage ud og lave indsatser for at redde sine borgere i et fremmed land i Afrika eller Asien. Dér kan man godt koble nogle militære operationer på opfattelsen af, at terrorisme er *slem*.

Selvom dén politiske strategi stadigvæk vil være en stor løs ramme, så vil den dog være en forbedring af den seneste ramme man har - fra 1999, det strategiske koncept, som er meget bredt og dækker en hel *række* trusler. Det jeg siger her er, at man skal tage *den ene trussel* og prioritere dén over de andre. Så man lægger en *prioritering* ind i NATO's politiske raison d'etre. Det vil være et fremskridt - også selvom den bliver relativt løs. Altså: prioritere - og så koble det til nogle militære visioner.

Den anden position du nævner med, at der er nogle der siger, at det mere er en civil opgave - det er ikke fordi de synes at det ikke er en *international* trussel, at det hele er blevet indenrigspolitik - det er stadigvæk udenrigspolitik, men der er nogle der hævder, at det bare ikke har nogen militær dimension, at man ikke kan bekæmpe det militært. Hvis *de* vinder så ryger NATO - fordi NATO har ikke noget at skulle gøre, hvis ikke det har en militær dimension. Så falder det hele over i sådan et blødt OSCE/EU/FN-spor med udviklingsbistand, frihandel, menneskerettighedsdialog og andre former for samkvem. Dét kan NATO ikke gøre.

Enten kan man sige: 'vi vil overhovedet ikke fokusere på terrorisme' - så glider NATO fuldstændigt ud. Så kan man sige: 'vi fokuserer på terrorisme, men uden militært indhold' - så glider NATO *stadigvæk*, eller: 'vi fokuserer på terrorisme - *med* en militær dimension', og så har NATO en rolle.

Aldrig den gamle situation

Det mest realistiske er vel, at terrorismen forbliver en trussel, men at den bliver asymmetrisk: hvis USA bliver ramt igen og Europa ikke bliver ramt, så vil amerikanerne være bekymrede og ikke europæerne - eller omvendt, for den sags skyld. En situation, jf. hvad du sagde før, hvor truslen er løs, og man har uenigheden omkring hvilke midler, der skal til. Den situation er vel den, hvor NATO virkelig kan lide skibbrud, ikke?

SR: Ja. I det øjeblik NATO-landene ikke opfatter truslerne som værende *delte* - at det er nogle, vi har sammen - så glider NATO, det er klart. Så derfor er det utroligt afgørende for NATO's fremtid at læse hvordan europæere og europæiske regeringer fortolker terrorisme.

Og der er der noget, der tyder på at det går i den rigtige retning (hvis man er for NATO's overlevelse) fordi de europæiske lande er inden for de seneste seks måneder kommet med nogle ret markante udtalelser, der går over imod den amerikanske position. Dels ift. Iran, hvor man begynder at køre en konfrontationskurs ang. Irans nukleare reaktor, dels også i tolkningen af, at det største sikkerhedsproblem i dag ER masseødelæggelsesvåben.

Man så, at EU nu i juni vedtog et strategisk dokument, som på et tidspunkt skal blive til en form for strategisk *rationale* for den fælles udenrigspolitik, og deri står der at man skal lave et *forebyggende*

18. juli 2003

engagement ift. terrortruslen - og det har jo en markant smag af, at det nærmer sig det forebyggende element i amerikansk sikkerhedspolitik, bortset fra at man siger engagement istf. angreb. Men der sker en tilnærmelse nu mellem de to verdensdele i det atlantiske samarbejde - og det tyder på at man kan nå frem til en form for enighed om det her, men det bliver ikke den gamle koldkrigs-enighed, det kan man lige så godt glemme. Det bliver en relativt bred strategisk aftale om, at man skal engagere sig ift. de områder, som man mener giver grobund for terrorisme. Og så må man så lægge op til, at man kan engagere sig på forskellige måder.

Et NATO med tre søjler

Vi er så vant til at høre politikerne sige, at det ikke er et valg mellem USA og Europa, men at man må stå sammen. Det du siger nu går jo i retning af, at der under retorikken og den megen bølgegang har været en tilnærmelse til amerikanerne - "USA minus 10%" - en opdatering af koncepterne i retning af de amerikanske tankegange. Tror du, at Europa er tæt på have udviklet en sikkerhedsopfattelse og -politik, som bryder aldeles med USA, eller først og fremmest med det militære, i virkeligheden?

SR: Det tror jeg: der er ved at udvikle sig to visioner om hvad man skal i verden - og det er dem, jeg mener man skal have bygget ind i et nyt strategisk koncept: det kan ikke blive det amerikanske koncept, for det er europæerne simpelthen ikke enige nok i. Basalt set, så er min langsigtede vision for hvordan NATO kan overleve, at organisationen får en overbygning, som indeholder nogle generelle principper, og så nogle søjler, som er udtryk for den politiske vilje til at forfølge konkrete politikker. Der må Europa blive én søjle, USA en anden - så kan man bringe Rusland ind som en tredje (i en partnerskabsfunktion eller som en søjle, der er helt inde i varmen - det er en detalje).

For mig at se er det uhyre vigtigt at man får organiseret Europa i det her - og simpelthen får skabt en meningsfuld platform for de tendenser, som ligger i Europa, fordi der er mange éns tendenser, som ikke sådan helt passer overens med USA. Så derfor må man styrke det transatlantiske samarbejde *via* Europa. Gør man ikke det, så vil man fortsat se den form for total splittelse, som vi så i Irakkrigen, hvor det bliver alt for nemt for amerikanerne at håndplukke et par lande, som så - *via* den håndplukning - skaber forbitrelse i Europa. Og dét er ikke til gavn for noget som helst: det underminerer Europas evne til at komme med signifikante bidrag - politisk, diplomatisk og militært.

Og du kan se: hvad fik amerikanerne ud af denne her håndplukning i Europa? Det var kun briterne, der kunne tilbyde noget - Danmark sendte en ubåd og en korvet, mens hverken Italien eller Spanien tilbød militære bidrag - så det var jo ganske begrænset. Så skal der komme noget mere tyngde i et europæisk bidrag, så skal det altså ske *via* en eller anden form for enighed i Europa.

England på vippen

Man kan godt være i tvivl om dét der, ikke? Altså England i Irakkrigen: her har vi en statsminister, som er mere pro-europæisk nærmest end nogen før ham (hvor meget skjul han så end forsøger at lægge på det), den mest venstreorienterede leder de har haft i 20 år, mens USA har den mest højreorienterede leder i 25 år - og sandelig om vi så ikke får en situation, hvor der pludselig er det

18. juli 2003

her "special relationship", det anglo-amerikanske fællesskab som de har fejret ved festlige lejligheder i 200 år, og det pludselig ser ud som om det har en realitet det meget sjældent har haft.

Kan man ikke få den tanke, at det er en *blivende realitet*? At Storbritannien gerne vælger side til Europa når det er i deres interesser eller ved festlige lejligheder, men at der bare er en sikkerhedsopfattelse eller et syn på verden her, som knytter England og USA sammen sådan, at hvis Europa skal have en fælles sikkerhedsdoktrin eller -formulering, så bliver det uden England?

SR: Det er rigtigt nok, at englænderne har meget svært ved at vælge, og det kan også være, at det bliver sådan, at de vil vedblive med at vippe frem og tilbage. Men så er der ikke andet at sige, end at så må organiseringen komme *indefra kontinentet*, Vesteuropa. Og det gør den også i småt. I den forstand var det positivt at Frankrig, Tyskland, Belgien og Luxembourg havde et topmøde i april i år, hvor de kiggede på forsvarsdimensionen - netop for at få artikuleret et eller andet rent europæisk: 'her kan vi lægge vores energi og kræfter og komme videre'. De her fire lande har jo generelt en stor opbakning fra de neutrale lande - Sverige, Østrig, Finland og Irland, som ikke vil trækkes ind i NATO, og en form for militaristisk udenrigspolitik, i al fald som de ser den.

De 4 lande er den kerne man må bygge på for at få et eller andet op at køre. Det, de andre lande - der tenderer til at lægge sig mere mod USA: først og fremmest Storbritannien, men også Danmark, Spanien, Italien i det her tilfælde, det spørgsmål de må stille sig selv er: Var det ikke en idé at gå ind og være med for at påvirke det i den retning, vi nu synes, det skal køre? Det er den proces, man må håbe kommer - men det er ikke givet at det sker.

"Civilmagten" er en illusion

Nogle ville sige at vi i mange lande har set et alvorligt brud mellem den offentlige mening og så politikernes ønsker. At den folkelige opbakning som har været tilstede i England og USA har været skrøbelig - der skal ikke være ret mange engelske avisforsider før Blair skal ud at redde sine spindoktorer. De vil sige: enten får vi en situation, hvor de europæiske ledere hører efter hvad befolkningerne siger og fører en udenrigspolitik, der ikke er særlig militaristisk og brutal og så USA-vendt. Eller også lægger de sig efter den amerikanske kurs - jf. hvad du sagde før om de europæiske sikkerhedsdoktriner - og så bliver afstanden mellem dem og deres befolkninger større og større.

SR: Og det kan de selvfølgelig ikke holde til. Jeg tror simpelthen pointen er, at et mere samlet Europa ikke nødvendigvis ville være *mindre* militaristisk. Et Europa, som vil være stærkt udenrigspolitik, kan for mig at se ikke undgå at blive mere militaristisk. Det er en illusion at tro, at man kan være en "civilmagt" - fordi magt *har* en voldsdimension i sig, som man må forholde sig til: hvis man benægter den, så forsvinder magten.

Så derfor kommer der et pres på europæerne for at anskueliggøre og artikulere magtanvendelsen - og vi har jo allerede set at Europa, EU, går ind og siger: ja, vi bruger militær magt for at skabe en sikkerhedsløsning. Det er de jo i gang med i den Demokratiske Republik Congo, hvor man siger 'Frankrig skal ned at køre det på plads, så kommer vi andre, og så bliver de til en EU-operation'. Det *har* man gjort - og hermed opstår der en overensstemmelse på tværs af Atlanten, idet begge sider nu bygger på tankegangen som siger, at 'her har vi et problem: for at få løst problemet med politiske

18. juli 2003

midler, så må vi stabilisere det med militære midler'. Så der kan sagtens komme et samarbejde på tværs af Atlanten - selvom vi får et stærkere Europa, så kan samarbejdet godt komme, militært også, med amerikanerne.

USA's naturlige skepsis

Hvis vi forudser, at nu vågner europæerne op og går ud og bygger denne her militære, højteknologiske side som vi ikke har. Og forventningen er, at i det øjeblik det går op for amerikanerne at vi kan agere militært uden dem eller hjælpe dem, når det brænder på, så vil de tage os anderledes alvorligt. At vi bruger det militære instrument til at nå nogle løsninger, som ikke nødvendigvis er civile men mere i tråd med det, vi gerne vil have. Det lyder meget godt, men er sagen ikke den at det er en fuldstændig uforudsigelig situation? Fordi vi gennem Den Kolde Krig har været vant til, at Europa altid haltede efter på det militære - Tyskland havde ingenting, Frankrig havde deres prestigepolitik, englænderne kunne - bortset fra Falklandsøerne - ingenting. Så vi har i 50 år haft en situation hvor man både i Europa og i USA kunne tale om hvor rart det ville være hvis europæerne tog sig sammen, men der er ingen der ved hvordan amerikanerne reagerer i det øjeblik Europa har en militær dimension?

SR: Der er ingen tvivl om at amerikanerne vil reagere negativt i nogle sammenhænge. Fordi det vil være noget, de ikke kan kontrollere - og det har de op igennem 90erne vist, at de ikke kan lide. De vil gerne kontrollere det, der sker i Europa.

Hvor fx?

SR: Ifbm. udbygningen af EU's sikkerheds- og forsvarspolitik - det har de gentagne gange forsøgt at kontrollere, så det passer ind i deres politik. Og det er helt naturligt - det skal man ikke blive chokeret over, man skulle tværtimod blive chokeret, hvis det *ikke* var sådan. Det må man bare acceptere i Europa: skal vi have en rolle at spille - *qua* Europa, qua vores midler og vores politik - så må vi acceptere at amerikanerne i nogle tilfælde vil sige: "Det var dog antiamerikansk, dét I gør!" Så må man jo prøve at berolige dem - og vise dem at i mange sammenhænge, der går vi ind og spiller med. At vi faktisk bliver en mere troværdig spiller.

Det er simpelthen en pris dét har - at nogle af konflikterne med USA vil blive tydeliggjorte. Men det er jo ikke som om, de ikke er der i forvejen. Hvad så vi her i foråret 2003? At det eneste, europæerne kunne tilbyde amerikanerne, det var nogle spidse debatter og små militære bidrag.

Fra F16 til vasketøjskurven

Er det fordi man har forvekslet 'fleksible og mobile styrker' med 'små styrker'? At man har tænkt: i det øjeblik vi skal være fleksible og mobile, så laver vi nogle små enheder - og de har ikke været store nok?

18. juli 2003

SR: Ja - det er helt klart. Man har regnet med at små nålestik ind i modstanderen skulle få ham til at tro, at vi kan godt mobilisere det hele. Overfor den vision har stået den amerikanske, som siger, at skal man have styrker på banen, så skal det være *massivt* og det skal være *øjeblikkeligt*. Fordi dét virker intimiderende.

Intimidering virker bedst, hvis tropperne er klar – *tanned, rested, and ready!* Er de ikke klar, så vil konflikten udvikle sig, og man vil skulle mobilisere tre gange så mange styrker for at håndtere den.. Så derfor har afskrækkelsesdebatten bevæget sig: det er gået op for europæerne at de skal have det dér hurtige og fleksible i en *tung forstand*, for at kunne afskrække - og dermed bruge *truslen* om vold til at opnå *politiske* mål.

Militært set har der også været et svigt op igennem 90erne. Op til 1995-6 argumenterede man militært set stadig om, at 'der var jo en residual-trussel fra Rusland osv', Yeltsin var jo fuld hele tiden, og så var man bange for at blive invaderet af generaler. Så derfor holdt man meget fast i det stationære og territoriale.

Og der har også været modvilje mod at acceptere, at man må gå ind og lave frygtelig meget om på vænsstrukturen, organisationen osv. Det er klart et stort chok - et organisationschok, simpelthen.

Så ligger der også en anden ubehagelighed i det nye krav her, og det er, at for at kunne drage langt væk så er du nødt til at medbringe din egen støtte, din egen infrastruktur. Og det gælder alt fra lastbiler over transportfly, opvaskefunktioner, køkkenenheder, til vasketøj- og drikke-enheder: alt skal du selv have med, hvad man ikke skulle tidligere. Så hvis du ikke spytter flere penge i militæret - og man skal ikke regne med, at dét sker - så er du nødt til, indenfor det eksisterende budget, at flytte penge fra kampenheder over til støtteenheder. Det er logisk – men det er bare ikke særlig rart for en jagerpilot, "ok, nu holder jeg op med at være jagerpilot og begynder at flyve med toiletruller". Det vil man ikke i militæret - men det vil nationerne heller ikke *politisk*:

Det er ikke som om Danmark siger, 'Det vil være fedt, hvis vi ikke står i forreste linie, men i øvrigt investerer en hel masse penge i at have køkkenfunktioner'.

Sløvhed og træghed

Er der udsigt til en arbejdsdeling - at man splitter op, jf. hvad Lykke Friis har sagt om rollefordeling eller -specialisering? [[Lykke Friis i RÆSON 130303](#)]

SR: Det går meget skidt: man snakker om det, som om det var *løsningen*: vi vil ikke bruge flere penge, MEN så kan vi rollefordele. Det er blevet sådan et magisk begreb, men det bevæger sig ikke.

Det er først og fremmest op til hvert land, at sørge for at de penge de bruger bruges på en fornuftig måde - sådan at 2/3 går til støttefunktioner og til de platforme, der gør, at man kan flytte styrker og støtte dem derude, og så må 1/3 gå ind i de aktuelle kampenheder. Det er op til hvert land at gøre det.

For at få det helt på det rene: du anbefaler at det her skal ske på europæisk plan, ikke? Vi taler ikke om at denne her koordination skal ske i NATO-regi, men at europæerne ligesom skal finde ud af en

18. juli 2003

fælles strategi først, jf. dine søjler før? Kan man sige, for at tage det historiske ind: En væsentlig del af problemet i den sikkerhedssituation vi har, det ER NATO - fordi NATO over 50 år har lært europæerne, at de behøvede ikke gøre noget selv, at amerikanerne kom når det brændte på. At hvis man ikke havde haft NATO - atomparaplyen osv. - så ville europæerne have været nødt til, som man har haft fx lidt mere i Frankrig, en villighed til at acceptere det du sagde før med at vold er en nødvendighed, en fact of life?

SR: Det er ikke NATO, der er problemet og har været problemet. Problemet er national sløvhed og træghed i Europa. Det har hængt sammen med det, jeg nævnte tidligere: man troede politisk, at lidt kunne gøre det; samtidig med at man militært set troede at 'Rusland kunne komme tilbage', så lad os bare beholde det stationære (de store divisioner, der består af værnepligtige osv.). Gang på gang - hvert halve år, simpelthen - der har man på NATO-topmøder skrevet under på at nu - nu - skal vi lave om på det. Så mødes man igen 6 måneder senere, man har ikke gjort noget, men nu skal det være.

Sådan har møllen kørt i NATO op igennem 90erne. Amerikanerne er blevet trætte af det - med god grund. Det går først op for europæerne ifbm. Kosovo at nu går den ikke længere: Det at lave krisestyring altså mindre krævende end krig i vores nærområde, dét kan vi ikke engang selv: igen må vi kalde på amerikanerne. Det er simpelthen for dårligt. Og der er det så, at der af forskellige årsager opstår den europæiske forsvarsdimension, fordi europæerne - især Frankrig og Storbritannien - siger: "Ok, så må vi gøre det på en måde, så vi mobiliserer *alle* europæere - simpelthen. Får noget seriøst *hardware* og mobiliseringsevne ud af det." Dén kører de så ind igennem EU og knytter den til den fælles udenrigspolitik, som allerede ligger der, og alle de andre instrumenter, der ligger i EU: civil genopbygning, udviklingsbistand osv. Så der begyndte man at tage det alvorligt - og det er det, der er årsagen til den europæiske forsvarsdimension.

Men den er så nu ved at løbe ind i de samme problemer som man har set i NATO tidligere: i 1999-2000 sagde man, "Nu skal det være!" og så begynder man, men gør ikke så meget, og så siger man igen: "NU kommer det så!". Men det sker ikke rigtigt. Så der er en utrolig træghed i den europæiske forsvarstankegang.

De store små skridt

Der vil jo være en yndig logik i det, hvis det er Kosovo, der har gjort udslaget, fordi man i 90erne havde snakken om Jugoslavien som Europas skæbne (på grund af Balkans rolle i Første Verdenskrig, Anden Verdenskrig osv.). Det blev så nydelig en illustration for europæerne af, at det her handlede om deres egen fortid og skæbne. Så det ville passe fornemt i EU's selvforståelse at det så er Jugoslavien, der vækker europæerne til dåd. Men nogle vil sige, at det billede du tegner af et europæisk militærsamarbejde er fuldstændigt urealistisk - jf. den situation vi har i øjeblikket mellem italienerne og tyskerne. At hvis der er noget, det bliver vanskeligt at få de tyske vælgere med på lige nu, så er det: integration med et politisk system, der er så væsensforskelligt fra deres eget.

SR: Det er rigtigt, men det er et gammelt problem i Europa: at man skal koordinere på tværs af nogle nationale grænser, som forekommer at være enorme.

18. juli 2003

Men det bliver jo et nyt problem, jo mere integrationen kører: nu har vi for at det ikke skal være løgn to udenrigs-zarere i EU. Jo højere en profil - med en europæisk præsident, fx - jo værre. Det er vel en af forklaringerne på at bølgerne går højt i øjeblikket - at der pludselig er en opmærksomhed på de der sammenhænge, ikke?

SR: Der er ikke andet at sige, end at europæerne er kommet et godt stykke vej.

Nøgternt set så har man i dag ikke en fælles sikkerhedspolitik - den kan man ikke blive enige om. Men man er kommet langt i at bevæge sig derhen ad. Det er fx tankevækkende at EU i dag - det kan godt forekomme at være meget småt, men det er faktisk et stort skridt - kører en politioperation i Bosnien, en lille militær operation i Makedonien og en større militæroperation i Congo, som involverer militær magtanvendelse. Det må man faktisk tage hatten af overfor. Så derfor må man sige, at det europæiske potentiale ligger i at skabe opbakning til - når der opstår en kerne af enighed - at *nu skal der ske noget*. Og så anerkende, at hvis den kerne af enighed i nogle spørgsmål ikke opstår, jamen, så må man bare lade dem ligge.

Det endelige farvel til pacifismen

Hvor er våbenindustrien i det her? I analyser af USA er der altid referencer til det våbenindustrielle kompleks - hvad med de højteknologiske virksomheder i Europa? Hvorfor har de ikke for længst sørget for at det militære samarbejde var oppe at køre? For det må være i deres interesse at der bliver kanaliseret nogle milliarder den vej?

SR: De er jo gidsler til samme politiske træghed akkurat som de militære etableringer og øvrige aktører. At regeringerne ikke kan finde ud af at poste penge i det - og at de penge, der bruges går til værnepligtige og ikke til research and development (nye våbensystemer etc.) Derfor er det positivt at der trods alt sker nogle langsomme fremskridt: at man simpelthen får flyttet penge fra værnepligtige og kommandobunkere, som ikke kan flyttes, over i mobilt udstyr og ny teknologi. Der skal ske noget mere - men der sker fremskridt. Det er især vigtigt, at de store lande er begyndt at samarbejde om det her, og det ser ud til at der *kommer* et fornuftigt samarbejde, men man skal ikke gøre sig illusioner: det kan ikke rivalisere USA.

Ang. den danske holdning. Selv når vi får den situation her i foråret hvor vi faktisk er i krig, så er det stadig så begrænset, at ingen kommer noget til og debatten derfor forbliver mærkeligt ufokuseret. Hvor dybliggende er den dér pacifisme og anti-militarisme i nationer, der enten har en helt formel neutralistisk tradition eller, som Danmark, en mere uformel neutralistisk tradition i deres historie? Hvordan vil de reagere i det øjeblik, der skal afsættes ressourcer og menneskeliv til en - i gåseøjne - "rigtig" militær politik?

SR: Jeg tror faktisk at problemet ift. at bruge magt *politisk set* bliver mindre og mindre. Det politiske problem ligger i at få koordineret det og blive enige i de specifikke operationer, men der er sket et skred, hvor man ser at et land som Danmark over de sidste 10-12 år er gået meget langt i sin magtanvendelse - og nu er gået ind i en decideret krigsindsats, som ikke havde FN-mandat, i Irak. Det er et meget langt skridt, man har taget over 12 år.

18. juli 2003

Man ser også et land som Sverige, som havde en *stærk* neutralitetspolitik og kun skulle fokusere på det svenske territorialforsvar, de er nu meget aktive i den europæiske forsvarsdimension. Derfor sker der en tilnærmelse mellem de her lande og lande som Frankrig og Storbritannien, der traditionelt har *brugt* militære midler, og har været vant til at tænke, at "det er noget man *bruger*, det er ikke noget man bare *har*." Så på den led sker der en tilnærmelse, og det ser jeg egentlig optimistisk på.

Men hvad nu hvis Statsministeren har ret? Han har jo været ude med et argument, der jo lyder sådan - ihvertfald hvis man hører det i farten - at vi altså helst vil have USA til at garantere vores sikkerhed. Europa - det er baconeksporten, og hver gang der skal fyres nogle kugler af, så er det amerikanerne, vi skal have fat på.

SR: Jamen, det er forkert. Det er simpelthen forkert. Man kan ikke få et seriøst, amerikansk engagement i Europa, hvis Europa ikke organiserer sig - og dertil kommer også, at amerikanerne *vil* ikke tage sig af det hele i Europa: der er nogle ting, som er særegne europæiske synspunkter og der er nogle konflikter, som vil være europæiske i den forstand at amerikanerne vil sige: "Det er ikke os, det her".

Hvis man står meget svagt dér, så står man også meget svagt overfor USA. For amerikanerne vil selvfølgelig sige: "hvis vi skal ind at rydde op, hver gang der kommer et Kosovo, så er det os, der støber kuglerne - og så har I bare værsgo at høre her." Og det er ikke et godt ægteskab - hvor den ene skal tage opvasken hele tiden.

Fremtiden er kommet

Du sagde før at generalerne har indset at den territoriale trussel er væk. Når vi taler om EU og EU's nærområde, vil vi så have en sikkerhedspolitisk dagsorden om 5-10 år, der handler om at holde de afrikanske - muslimske - flygtninge væk fra de italienske havne, væk fra Malta (der er EU-medlem), Israel (der ønsker at være det) og Tyrkiet (der også ønsker det). Det er dén type grænsekonflikter vi har - og så har vi altså paramilitære enheder, der render rundt langs Middelhavet og langs grænsen til Rusland (eller Kaukasus, eller hvor den nu bliver trukket) og forsøger at holde orden i immigration, terrorisme og menneskesmugling. Er det den type sikkerhedsdagsorden vi får?

SR: Den er kommet - og den vil blive ved med at køre, det er klart. Man har hele tiden haft immigrationsproblemet, men nu er immigration i høj grad blevet blandet sammen med organiseret kriminalitet - og med terrorisme. Så på den måde har man fået pumpet immigrationsproblemet op, plus at det har bredt sig.

Man kan godt forestille sig det, du siger: at der vil komme et meget stærkere fokus på at samarbejde, blødt og hårdt, med de lande som kan hjælpe én - de nordafrikanske lande etc. Det vil stadigvæk være indenfor det, man kalder *bred sikkerhedspolitik*, hvor man ikke rigtig bruger militære midler. Det kan være det bliver paramilitær patruljering og sådan noget.

Men i tillæg vil der komme spørgsmålet, om man skal udvikle en evne til at sende militære styrker ud for at gøre ting. Det har europæerne sagt ja til - og opbygningen er i gang. Samtidig peger EU og

18. juli 2003

NATO på identiske investeringsbehov: der skal investeres i mobile hovedkvarterer, mobile styrker, professionelle styrker, støttefunktioner osv. Investeringsområderne kan ikke overraske de europæiske regeringer i. Nu er spørgsmålet at få dem motiveret.

Lad mig sige det på den måde: hvis man bare sætter sig ned og håber på, at de bliver motiveret - så bliver man nok skuffet. Derfor er mit argument, at motivationen må komme omkring en konvergerende, politisk enighed om, at vi skal gøre det her, fordi vi kan *opnå* noget. Simpelthen sige: Hvis vi gør det, så *vinder* vi noget. Og det er der, jeg mener der må komme en stærkere europæisk søjle.

De to gletchere

Nu kan vi ikke vide hvad truslerne er, men hvor mange penge skal der til? Bliver det noget vi kommer til at mærke, eller kan man klare det med at lægge de nuværende militærbudgetter om?

SR: Jeg gør mig ingen illusioner om, at der vil komme flere penge til det her. Der vil jeg sige: man kan nå meget langt med de midler, man har, hvis man bruger dem rigtigt. Men det bliver smertefuldt hjemme: man skal virkelig lave om på det, investere i andre ting, skære ned, lægge om. Det kræver politisk mod og militær fleksibilitet. Startskuddet må selvfølgelig komme fra politisk hold, i og med at de skubber til processen, vedbliver at være årvågne, holder den igang. Hvorfor skal de gøre det? Af de årsager jeg har nævnt: Der er noget at vinde, vi må organisere det her, så vi kan klare vores egne, regionale konflikter og så vi kan spille med USA, og også nogle gange konstruktivt *imod* USA.

Risikerer vi ikke at stå i en situation om 3 måneder, hvor der ikke er fundet nogen masseødelæggelsesvåben i Irak; hvor Bush, Powell, Condoleeza Rice, briterne og danskerne har meldt sig bag Rumsfelds pointe forleden om, at det ikke var på grund af nye oplysninger om Iraks masseødelæggelsesvåben, men i lyset af 9/11 at man gik i krig? Hvis de her politikeres troværdighed er skudt i smadder, samtidig med at det tysk-italienske mundhuggeri kører videre, kan man så ikke forestille sig en situation, hvor enhver politiker, der går ud og udtaler sig om sikkerhedspolitik og udpeger en trussel, ender som drengen, der råbte ulv? Fordi journalisterne og befolkningerne, der har overværet det her cirkus det sidste halve år sige, "I løj for os sidste gang"?

SR: Jeg tror, det vil være en sund proces. Fordi det *gik* galt i Irak-krisen. Der var simpelthen en mangel på koordination mellem landene, som kunne have skabt et mere sikkert grundlag for "Hvad er det egentlig, vi skal gøre?" I stedet var det én dagsorden, der blev kørt på banen, og den blev mere og mere fastlåst, i og med at de kunne se: der er modstand. Så kunne de ikke bevæge sig: lige pludselig frøs det hele fast og blev til sådan en istidskonflikt, hvor der stod to gletchere overfor hinanden, og den ene måtte smelte... Det blev noget frygteligt noget, og det er på grund af den behårede konflikt, at den kører idag: "Gudfader bevares, hvor havde I nogle dårlige, uflexible argumenter".

Så jeg tror, det er sundt, at det nu går op for - især for dem, der intervererede: USA, Storbritannien, Danmark også - at det her, det må simpelthen gøres bedre næste gang. Gør man det anderledes - artikulerer nogle politiske mål, som kan få bredere opbakning, så vil det også være nogle mål, der i

18. juli 2003

højere grad kan tygges igennem en offentlig proces, og dermed undgår man den splittelse, man har i idag.

Man kan jo sige om NATO under Den kolde Krig, at når alliancen overlevede, så var det fordi der ikke var nogen alternativer, og der ligesom var nok uro hele tiden til at pacifismen i Europa blev holdt i ave. Hvis nu, det håber vi ikke, men hvis nu der sker en terrorhandling eller en masseflugt fra Afrika (som nødhjælpsorganisationerne har forudset i 15 år), ville man så kunne forudse at europæerne ændrer deres sikkerhedsopfattelse? "Nu har vi brug for NATO! Nu må vi blive enige med USA!" Fordi de oplever den samme form for sårbarhed, som amerikanerne har følt siden 11. september?

SR: Ja, men så skal det ikke være terrorisme - så skal det være noget mere massivt. Hvad ved jeg - Irak kollapser totalt, USA trækker sig ud, Iran overtager dét, og så kommer der en stor militærtrussel derfra, som ligger tæt på Europa. Et eller andet i den stil. Det kunne også være, at Ukraine bliver neofascistisk eller sådan noget.

Terrorisme er simpelthen for uforudsigeligt til at sige: nu går vi tilbage til det gamle solide NATO. Det, man så med 11. september var, at der spontant opstod en enorm bølge af sympati: "Nu står vi sammen! Nu bruger vi artikel 5!" Men efterfølgende punkterede ballonen, for sympatien er midlertidig – den varer ikke ved. Dét ville man også se på den anden led, hvis Europa skulle blive målet: først ville en bølge af sympati vælte ind over Europa, siden hen ville uenigheden tage over.

Derfor er det vigtigt at tage fat i det basale bygningsmateriale i NATO, nemlig politiske idéer på hver side af Atlanten angående sikkerhed, terrorisme og terrorismens løsning. Kan man anerkende, at idéerne er forskellige men alligevel køre dem på plads i forhold til hinanden, så er grundlaget der for, at sympatien næste gang bliver afløst af fælles handling frem for uenighed og splittelse.

Sten Rynning bidrog til RÆSON-bogen "["USA | Europa - fjender i fællesskab?"](#)" med artiklen "Krebsens Vennekreds? NATO's usikre fremtid". Køber man bogen fra RÆSON på nettet får man også adgang til artiklerne på et særligt site.